

MONITOR SPÓŁDZIELCZY

OFICJALNY ORGAN CENTRALNEGO ZWIĄZKU SPÓŁDZIELCZEGO

DWUTYGODNIK

Rok I

Warszawa, dnia 20 czerwca 1948 r.

Nr 1

TREŚĆ: Od Zarządu Głównego C. Z. S. — Ustawa z dnia 21 maja 1948 r. o Centralnym Związku Spółdzielczym i Centralach Spółdzielni. — Ustawa o Centralach Spółdzielczo-Państwowych. — Ustawa o Przedsiębiorstwach Państwowo-Spółdzielczych. — Uchwała Rady Ministrów o nadaniu statutu C. Z. S. z dn. 9 czerwca 1948 r. — Statut C. Z. S. — Uchwała Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 1948 r. w sprawie powołania Naczelnej Rady Spółdzielczej — Uchwały Rady Głównej Związku Rewizyjnego z dn. 4 — 5.VII. 1947 r. — Tezy II-go Zjazdu „Społem” z dnia 25 — 26.XI. 1947 r. — Uchwała Rady Głównej Związku Rewizyjnego z dn. 7.IV. 1948 r. — Uchwała Sejmiku Spółdzielczego z dn. 8. IV. 1948 r.

Od Zarządu Centralnego Związku Spółdzielczego

Ustawa Sejmowa z dnia 21 maja 1948 r. o Centralnym Związku Spółdzielczym i Centralach Spółdzielni nadała Centralnemu Związkowi Spółdzielczemu uprawnienia osoby prawnej prawa publicznego.

Ten charakter publiczno-prawny Związku oraz fakt, że w myśl statutu — CZS jest zwierzchnią władzą koordynującą i kontrolującą wszystkie poczynania Central Spółdzielni i całości ruchu spółdzielczego, nakłada na Zarząd CZS obowiązek pełnego i ścisłego informowania ruchu spółdzielczego o wszystkich ustawach, rozporządzeniach i okólnikach wychodzących od władz państwowych i samorządowych, o ile dotyczą ruchu spółdzielczego, jak i wszystkich głównych uchwałach, zarządzeniach, instrukcjach CZS i Central Spółdzielczych.

Wobec tego Zarząd CZS uchwałą z dnia 13 maja 1948 r. postanowił powołać do życia urzędowy organ Związku

„MONITOR SPÓŁDZIELCZY“

Znajomość materiału, zamieszczonego w „Monitorze Spółdzielczym“ obowiązuje wszystkich członków Zarządu i Rad Nadzorczych spółdzielni i ich central jako też wszystkich pracowników na odpowiedzialnych stanowiskach.

Wobec tego Zarząd CZS nakłada na wszystkie spółdzielnie w Polsce obowiązek prenumerowania conajmniej jednego egzemplarza „Monitora Spółdzielczego“, zaś na Centrale Spółdzielni odpowiednio większą ilość egzemplarzy dla wszystkich członków Zarządu i Rady Nadzorczej oraz pracowników na kierowniczych stanowiskach.

„Monitor Spółdzielczy“ ukazywać się będzie dwa razy na miesiąc.

Dotychczasowy dział ogłoszeń rejestrowych w czasopiśmie „Społem“ przechodzi do „Monitora Spółdzielczego“ i odtąd „Monitor Spółdzielczy“ staje się oficjalnym organem do ogłoszeń rejestrowych spółdzielni i ich central, o czym sądy są równocześnie powiadomione.

Wzywamy wszystkie centrale spółdzielcze do nadsyłania ważniejszych uchwał i zarządzeń, dotyczących ogółu ich spółdzielni związkowych pod adresem „Monitora Spółdzielczego“ — Warszawa ul. Kopernika 30.

ZARZĄD C. Z. S.

U S T A W A

z dnia 21 maja 1948 r.

O CENTRALNYM ZWIĄZKU SPÓŁDZIELCZYM I CENTRALACH SPÓŁDZIELNI (Dz. U.R.P. Nr 30, poz. 199 z dnia 18 czerwca 1948 r.)

I. PRZEPISY OGÓLNE.

Art. 1.

1. Tworzy się Centralny Związek Spółdzielczy, zwany w dalszych przepisach „Związkiem”.
2. Siedzibą Związku jest Warszawa.
3. Związek działalnością swą obejmuje obszar Państwa Polskiego.

Art. 2.

1. Związek jest osobą prawną prawa publicznego.
2. Związek ma prawo używania owalnej pieczęci z godłem państwowym po środku i z napisem „Centralny Związek Spółdzielczy.”
3. Stosunek służbowy pracowników Związku jest stosunkiem prywatno - prawnym.

Art. 3.

Związek, jako naczelną organizację ruchu spółdzielczego w Polsce ma na celu rozwój spółdzielczości, a w szczególności inicjowanie, rozpowszechnianie i doskonalenie pracy spółdzielni.

Art. 4.

Do zakresu działania Związku należy:

- a) reprezentowanie polskiego ruchu spółdzielczego w kraju i wobec zagranicy,
- b) wykonywanie funkcji, przewidzianych dla naczelnych organów spółdzielczości w przepisach o planowanej gospodarce narodowej i innych ustawach,
- c) powoływanie, wydawanie oświadczeń o celowości, zatwierdzanie statutów i ich zmian, nadzorowanie oraz rozwiązywanie central spółdzielni,
- d) ustalanie wytycznych i koordynowanie prac central spółdzielni i spółdzielczo - państwowych w zakresie działalności rewizyjnej, organizacyjnej, szkoleniowej i propagandowej,
- e) prowadzenie rewizji central spółdzielni i rewizji sprawdzającej (superrewizji) spółdzielni oraz rewizji central spółdzielczo - państwowych w zakresie wymienionym w punkcie d),
- f) prowadzenie działalności społeczno - wychowawczej i czuwanie nad szkoleniem pracowników spółdzielczych,
- g) określenie i nadawanie uprawnień rewizyjnych rewidentom oraz czuwanie nad ich poziomem fachowym i etycznym,
- h) ustalanie wysokości świadczeń spółdzielni i central na rzecz Związku oraz spółdzielni na rzecz central, jak również ustalanie sposobu ściągania i podziału tych świadczeń,
- i) opracowywanie i opiniowanie projektów aktów ustawodawczych i rozporządzeń, mających znaczenie dla spółdzielczości,
- j) prowadzenie prac naukowo - badawczych z zakresu spółdzielczości,
- k) sprawowanie nadzoru nad działalnością instrukcyjną i szkoleniową przedsiębiorstw państwowo - spółdzielczych na odcinku prac ze spółdzielniami,

l) prowadzenie innych prac, przewidzianych przepisami ustaw i rozporządzeń, dotyczących spółdzielczości.

II. CZŁONKOWIE.

Art. 5.

1. Członkami Związku są wszystkie centrale spółdzielni i spółdzielczo - państwowe oraz zrzeszone w nich spółdzielnie.
2. Spółdzielnie i ich centrale stają się członkami Związku z chwilą uzyskania oświadczenia o celowości i wpisania do rejestru spółdzielni.
3. Centrale spółdzielczo - państwowe stają się członkami Związku z chwilą wydania przez Ministra Przemysłu i Handlu zarządzenia o ich utworzeniu.
4. Centrale i spółdzielnie przestają być członkami Związku z chwilą wykreślenia z rejestru spółdzielni.

Art. 6.

1. Członkowie Związku mają prawo:
 - a) brania udziału przez swoich przedstawicieli w wojewódzkich zjazdach Związku i Krajowym Kongresie Spółdzielczym,
 - b) zgłaszania wniosków i głosowania na powyższych zgromadzeniach,
 - c) korzystania z pomocy i urządzeń Związku.
2. Centrale i spółdzielnie, będące w stanie likwidacji, nie mają uprawnień, wymienionych w ust. 1 pkt. a) i b).

Art. 7.

- Członkowie Związku mają obowiązek:
- a) przestrzegania w swej działalności postanowień statutu Związku oraz wydanych na jego podstawie regulaminów,
 - b) wykonywania uchwał i zaleceń władz Związku,
 - c) poddawania się rewizji i rewizji sprawdzającej (superrewizji),
 - d) uiszczania świadczeń ustalonych przez Związek.

III. WŁADZE ZWIĄZKU.

Art. 8.

Centralnymi władzami Związku są:
A. Krajowy Kongres Spółdzielczy,
B. Naczelną Radą Spółdzielczą,
C. Zarząd Centralnego Związku Spółdzielczego.

A. Krajowy Kongres Spółdzielczy.

Art. 9.

1. Krajowy Kongres Spółdzielczy jest naczelną władzą Związku.
2. Krajowy Kongres Spółdzielczy jest zwoływany raz na trzy lata przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

Art. 10.

1. Do kompetencji Krajowego Kongresu Spółdzielczego należy:
 - a) podejmowanie uchwał ramowych w sprawach dotyczących spółdzielczości,

b) zatwierdzanie sprawozdania z działalności Związku,

c) wybór członków Naczelnej Rady Spółdzielczej.

d) zmiana statutu Związku,

e) uchwalenie regulaminu Kongresu i Naczelnej Rady Spółdzielczej.

2. Uchwała o zmianie statutu zapada większością trzech piątych głosów przy obecności co najmniej połowy delegatów.

Art. 11.

1. Delegatami na Krajowy Kongres Spółdzielczy są:

a) przedstawiciele spółdzielni, wybrani na wojewódzkich zjazdach Związku,

b) przedstawiciele central spółdzielni i spółdzielczo-państwowych,

c) przedstawiciele Komisji Centralnej Związków Zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej i Ligi Kobiet.

2. Każdy delegat na Krajowy Kongres Spółdzielczy ma jeden głos.

Art. 12.

W wypadkach przewidzianych przez statut Związku, Naczelna Rada Spółdzielcza zwołuje nadzwyczajny Krajowy Kongres Spółdzielczy.

B. Naczelna Rada Spółdzielcza.

Art. 13.

1. Naczelna Rada Spółdzielcza jest władzą uchwalającą i nadzorczą.

2. Członkowie Naczelnej Rady Spółdzielczej są wybierani na trzy lata.

Art. 14.

1. Kompetencje Naczelnej Rady Spółdzielczej określi statut.

2. W szczególności do kompetencji Naczelnej Rady Spółdzielczej należy:

a) podejmowanie uchwał w sprawach wymienionych w art. 4, 9 i 12,

b) powoływanie i odwoływanie zarządu,

c) powoływanie i rozwiązywanie central spółdzielni oraz mianowanie pierwszej rady nadzorczej nowopowołanej centrali spółdzielni,

d) uchylanie decyzji zarządu w sprawie zawieszania w czynnościach członków zarządu centrali spółdzielni,

e) zwoływanie walnego zgromadzenia centrali, jeżeli władze centrali zaniedbają wykonania w tym względnie swoich obowiązków statutowych.

f) rozstrzyganie odwołań spółdzielni od orzeczenia zarządu w sprawie rozwiązania spółdzielni,

g) uchylanie na wniosek zarządu uchwał wojewódzkich zjazdów Związku oraz krajowych zjazdów central w wypadku, gdy te uchwały naruszają przepisy ustaw.

Art. 15.

1. Do składu Naczelnej Rady Spółdzielczej wchodzi jako członkowie:

a) wybrani przez Krajowy Kongres Spółdzielczy przedstawiciele spółdzielni,

b) delegowani przez swe władze przedstawiciele central spółdzielni i spółdzielczo - państwo-

wych, Komisji Centralnej Związków Zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej i Ligi Kobiet. Ponadto do składu Naczelnej Rady Spółdzielczej wchodzi jako członkowie z głosem doradczym przedstawiciele Ministerstw: Przemysłu i Handlu, Skarbu, Rolnictwa i Reform Rolnych, Apropowizacji, Obrony Narodowej, Sprawiedliwości, Administracji Publicznej, Ziemi Odzyskanych, Pracy i Opieki Społecznej, Oświaty, Żeglugi oraz Leśnictwa, po jednym z każdego Ministerstwa, jak również przedstawiciel Centralnego Urzędu Planowania.

Art. 16.

Rada Ministrów może uchylić uchwały Naczelnej Rady Spółdzielczej.

C. Zarząd Centralnego Związku Spółdzielczego.

Art. 17.

Zarząd jest władzą wykonawczą Związku, powoływaną przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

Art. 18.

Zarząd prowadzi wszystkie sprawy Związku w granicach ustalonych przez statut oraz regulamin, uchwalony przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

Art. 19.

Zarząd ma prawo zawieszania w czynnościach członków zarządu centrali spółdzielni na podstawie przeprowadzonego dochodzenia, w wypadku jeśli ich działalność przynosi szkodę gospodarce narodowej, lub w razie niewypelnienia przez nich obowiązków wynikających z ustaw, statutowych lub uchwał Związku.

Art. 20.

1. W ciągu siedmiu dni od podjęcia decyzji w sprawie zawieszania w czynnościach członka zarządu centrali spółdzielni, zarząd zawiadamia o niej Naczelną Radę Spółdzielczą, która może ją uchylić w terminie trzech miesięcy od zawiadomienia.

2. Decyzja zarządu winna być wyrażona na piśmie z uzasadnieniem.

3. Decyzja nie uchylona w terminie trzech miesięcy staje się prawomocną, a zawieszony w czynnościach członek zarządu centrali spółdzielni zostaje zwolniony.

4. W razie uchylenia decyzji zarządu, zawieszony w czynnościach członek zarządu centrali spółdzielni wchodzi z powrotem w swe dotychczasowe prawa i obowiązki.

Art. 21.

1. Jeżeli działalność spółdzielni wykazuje poważne uchybienia przeciwko obowiązującym przepisom lub statutom, a spółdzielnia nie usunie ich w terminie określonym przez organ rewizyjny właściwej centrali lub jeżeli spółdzielnia jest od roku nieczynna, zarząd Związku na wniosek właściwej centrali może orzec rozwiązanie spółdzielni.

2. Rozwiązanie o rozwiązaniu doręcza się spółdzielni, która może wnieść odwołanie do Naczelnej Rady Spółdzielczej w ciągu czternastu dni od doręczenia orzeczenia.

3. Prawomocne orzeczenie o rozwiązaniu spółdzielni stanowi podstawę do dokonania w rejestrze spółdzielni odpowiednich wpisów.

IV. WOJEWÓDZKIE ZJAZDY I RADY ZWIĄZKU.

Art. 22.

1. Wojewódzki zjazd Związku jest przedstawicielstwem spółdzielni, mającym siedzibę na terenie województwa.

2. W wojewódzkim zjeździe Związku biorą udział przez swoich przedstawicieli spółdzielnie, mające swą siedzibę na terenie województwa oraz odpowiednie oddziały terenowe centrali spółdzielni i spółdzielczo - państwowych.

Art. 23.

Do kompetencji wojewódzkiego zjazdu Związku należy:

- a) wybór delegatów na Krajowy Kongres Spółdzielczy,
- b) wybór członków wojewódzkiej rady Związku,
- c) załatwianie innych spraw, przewidzianych przez statut.

Art. 24.

Wojewódzka Rada Związku reprezentuje spółdzielnie, mające siedzibę na terenie województwa, wydaje opinie w kwestiach dotyczących tych spółdzielni oraz załatwia sprawy, przewidziane przez statut.

V. FUNDUSZE I RACHUNKOWOŚĆ.

Art. 25.

1. Związek opiera swą działalność na budżecie zatwierdzonym przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

2. Rokiem obrachunkowym jest rok budżetowy Państwa.

Art. 26.

Wpływy Związku pochodzą ze świadczeń spółdzielni i centrali, opłat za specjalne czynności Związku, dochodów z majątku Związku, dotacji i zapisów. Ponadto na podstawie uchwał Krajowego Kongresu Spółdzielczego lub Naczelnej Rady Spółdzielczej mogą być tworzone fundusze specjalne dla określonych zadań i z określonych wpływów, administrowane na podstawie osobnych regulaminów.

VI. NADZÓR.

Art. 27.

Związek podlega w swej działalności zwierzchniemu nadzorowi Rady Ministrów.

VII. CENTRALE SPÓLDZIELNI

Art. 28.

Centrala spółdzielni jest spółdzielnią, zrzeszającą wszystkie spółdzielnie określonego przez statut typu dla zapewnienia im pomocy i prawidłowego kierownictwa gospodarczego oraz czuwania nad ich działalnością w drodze rewizji. Członkami jej mogą być tylko osoby prawne.

Art. 29.

1. Każda spółdzielnia ma obowiązek należenia do właściwej centrali spółdzielni, odpowia-

dającej statutowo typowi spółdzielni i staje się jej członkiem na podstawie złożonej przez zarząd deklaracji przystąpienia.

2. Spór co do tego, która centrala jest właściwa dla spółdzielni, rozstrzyga zarząd Związku.

3. Spółdzielnia w razie rozwiązania podlega nadzorowi właściwej centrali do czasu zakończenia likwidacji, po czym przestaje być jej członkiem.

Art. 30.

Uprawnienia walnego zgromadzenia przysługują zjazdowi delegatów centrali spółdzielni, którego sposób zwolywania i obradowania określa statut centrali.

Art. 31.

Centrala spółdzielni w zakresie, określonym przez swój statut, zatwierdza zmiany statutu spółdzielni, będącej jej członkiem.

Art. 32.

1. Zarząd właściwej (art. 29) centrali spółdzielni może zawieszać w czynnościach członków zarządu spółdzielni w razie nieprzestrzegania przepisów ustawy, statutu, uchwał centrali lub Związku, bądź obowiązujących planów gospodarczych. W ciągu siedmiu dni od podjęcia takiej decyzji zarząd centrali spółdzielni zawiadamia o niej zarząd Związku, który może ją uchylić w terminie trzech miesięcy od zawiadomienia. Decyzja nieuchylona w tym terminie staje się prawomocna, a zawieszony w czynnościach członek zarządu spółdzielni zostaje zwolniony. W razie uchylenia decyzji centrali spółdzielni zawieszony w czynnościach członek zarządu wchodzi spowrotem w swe dotychczasowe prawa i obowiązki.

2. W miejsce zawieszonego w czynnościach członka zarządu spółdzielni właściwa centrala spółdzielni wyznaczy nowego członka zarządu, względnie zarządzi wybranie go przez radę nadzorczą spółdzielni.

Art. 33.

Członek zarządu centrali spółdzielni, pełniący funkcję kierownika wydziału rewizyjnego, jest zatwierdzany przez zarząd Związku.

VIII. PRZEPISY PRZEJŚCIOWE.

Art. 34.

1. Pierwszy statut nada Związkowi Rada Ministrów.

2. Pierwszą Naczelną Radę Spółdzielczą powoła Rada Ministrów na wniosek Ministerstwa Przemysłu i Handlu w składzie odpowiadającym postanowieniom art. 15; w tym samym trybie następuje uzupełnienie jej składu. Powołana w ten sposób Naczelna Rada Spółdzielcza posiada wszystkie prawa i obowiązki, przewidziane niniejszą ustawą.

3. Członkowie pierwszej Naczelnej Rady Spółdzielczej pełnią swe obowiązki do czasu wyboru nowych członków Naczelnej Rady Spółdzielczej przez Krajowy Kongres Spółdzielczy.

Art. 35.

1. Z chwilą powołania pierwszej Naczelnej Rady Spółdzielczej i wybrania przez nią zarządu rozwiązuje się Związek Rewizyjny Spół-

dzielni R. P., powołany uchwalał Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1945 r.

2. Prawa i obowiązki majątkowe Związku Rewizyjnego Spółdzielni R. P. z chwilą rozwiązania przechodzą z mocy samego prawa na Związek, który może część tego majątku przekazać odpowiednim centralom.

Art. 35.

1. Naczelna Rada Spółdzielcza powoła w ciągu trzech miesięcy od jej ukonstytuowania się centrale spółdzielni, zrzeszające spółdzielnie według ich typu oraz nada im statuty.

2. Z chwilą zarejestrowania takiego statutu członkowie dotychczasowych związków lub central gospodarczych spółdzielni stają się członkami właściwej centrali spółdzielczej według wykazu, ustalonego przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

3. Naczelna Rada Spółdzielcza w terminie trzymiesięcznym od jej ukonstytuowania się może zmienić statuty istniejących central spółdzielczych, tj. Związku spółdzielni wytwórczych i pracy, Centrali spółdzielni ogrodniczych i Banku Gospodarstwa Spółdzielczego, dostosowując je do zmienionej struktury spółdzielczości i przepisów niniejszej ustawy. Uchwały Naczelnej Rady Spółdzielczej w przedmiocie zmian statutów powyższych central podlegają wpisowi do rejestru handlowego danej centrali.

4. Rozwiązanie dotychczasowych związków lub central gospodarczych spółdzielni nastąpi na podstawie uchwały Naczelnej Rady Spółdzielczej. Uchwała ta stanowi podstawę do dokonania odpowiednich wpisów w rejestrze spółdzielni. Zarząd Związku wyznaczy dla rozwiązanych w ten sposób związków lub central gospodarczych spółdzielni komisje likwidacyjne, które niezwłocznie przekażą w zarząd i użytkowanie właściwym centralom spółdzielni (ust. 1) majątek ruchomy i nieruchomy, biorąc pod uwagę zadania gospodarcze poszczególnych central.

5. Nadzór nad działalnością komisji likwidacyjnych sprawuje Naczelna Rada Spółdzielcza, na którą przechodzą uprawnienia walnych zgromadzeń i rad nadzorczych, rozwiązanych związków i central gospodarczych spółdzielni.

6. Komisje likwidacyjne zaprojektują plan podziału masy majątkowej, który po zatwierdzeniu przez Naczelną Radę Spółdzielczą będzie stanowił tytuł własności.

Art. 37.

Prawa i obowiązki, wynikające z umów zawartych przez rozwiązany związek lub centralę gospodarczą spółdzielni, przechodzą z mocy samego prawa na właściwą centralę spółdzielni (art. 36).

Art. 38.

Oświadczenie woli, umowy, zobowiązania, wnioski do sądów i urzędów oraz inne czynności, niezbędne dla wprowadzenia w życie niniejszej ustawy, są wolne od podatków, opłat skarbowych i wszelkich innych świadczeń publicznych.

Art. 39.

Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy tracą moc prawną przepisy z nią sprzeczne, a w szczególności przepisy art. 65 oraz działu IV (art. 116—120) ustawy o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r. (Dz. U. R. P. nr. 55, poz. 495) wraz z późniejszymi zmianami oraz dekretem z dnia 20 października 1947 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach (Dz. U. R. P. nr. 66, poz. 401).

Art. 40.

1. Prawa i obowiązki, dotyczące Państwowej Rady Spółdzielczej i przewodniczącego Rady Spółdzielczej, wymienione w art. 5, 10, 17, 30, 45, 47 — 50, 52, 55, 59 — 62, 64, 66—69, 70a, 75—78, 81, 83, 86, 91, 110, 121 i 122 ustawy o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r. (tekst jednolity z dnia 17 czerwca 1934 r. Dz. U. R. P. nr. 55, poz. 495) przechodzą z odpowiednimi zmianami, wynikającymi z przepisów niniejszej ustawy, na Związek, a dotyczące związków rewizyjnych — na centrale.

2. Majątek i fundusz Państwowej Rady Spółdzielczej przechodzi na Związek. Zasady i tryb oddania tego majątku i Funduszu ustali rozporządzenie Ministra Skarbu.

Art. 41.

Protokoły rewizji, sporządzone przez rewidentów, mają moc dokumentów publicznych (art. 262 K.P.C.), jeżeli odpowiadają wymogom ustalonym przez Związek.

Art. 42.

Statut spółdzielni może zawierać postanowienie, że część członków rady nadzorczej, lecz łącznie nie więcej jak jedna piąta, jest wyznaczona przez związek zawodowy lub Związek Samopomocy Chłopskiej.

Art. 43.

Postanowienia art. 46 ust. 1, p. 2), 3), 4) i 5) oraz art. 47 ust. 2 ustawy o spółdzielniach mają zastosowanie do centrali spółdzielni i jej członków wówczas, jeżeli statut centrali nie stanowi inaczej.

Art. 44.

W wypadkach, stwierdzonych przez zarząd Związku, gdy rada nadzorcza spółdzielni nie istnieje lub gdy nie może być zwołana, walne zgromadzenie członków spółdzielni, właściwy sąd (rejestracyjny) upoważni, na wniosek zarządu Związku, likwidatora do dokonania czynności, które prawidłowo wymagają decyzji rady nadzorczej lub uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni.

Art. 45.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrom Przemysłu i Handlu, Skarbu i Sprawiedliwości w porozumieniu z innymi zainteresowanymi ministrami.

Art. 46.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

U S T A W A

z dnia 21 maja 1948 r.

o CENTRALACH SPÓŁDZIELCZO-PAŃSTWOWYCH

(Dz. U.R.P. Nr 30, poz. 200 z dnia 18 czerwca 1948 r.)

Art. 1

Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu i innymi zainteresowanymi ministrami, po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego, może w gałęziach gospodarki narodowej, w których działają wyspecjalizowane typy spółdzielni, tworzyć w drodze zarządzenia centrale spółdzielczo-państwowe dla prowadzenia określonej przez statut działalności gospodarczej oraz instrukcyjno - rewizyjnej.

Art. 2

Do central spółdzielczo - państwowych stosuje się odpowiednio przepisy o centralach spółdzielni, zawarte w ustawie z dnia 21 maja 1948 r. o Centralnym Związku Spółdzielni i centralach spółdzielni (Dz. U.R.P. nr 30, poz. 199) oraz w ustawie o spółdzielniach z dnia 29 października 1920 r. w brzmieniu obowiązującym do dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz. U.R.P. nr 55 poz. 495) z uwzględnieniem dekretu z dnia 24 sierpnia 1945 r. (Dz. U.R.P. nr 34 poz. 205) i dekretu z dnia 28 października 1947 r. (Dz. U.R.P. nr 66 poz. 401) ze zmianami wynikającymi z poniższych przepisów.

Art. 3

1. Minister Przemysłu i Handlu, po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego, nadaje centrali spółdzielczo - państwowej statut.

2. Zarządzenie o utworzeniu oraz statut centrali spółdzielczo - państwowej winny być ogłoszone w Monitorze Polskim oraz czasopiśmie, przewidzianym dla ogłoszeń spółdzielni.

3. Centrala spółdzielczo - państwowa podlega wpisowi do rejestru handlowego, działu spółdzielni i przez zarejestrowanie nabywa osobowość prawną.

4. Centrala spółdzielczo - państwowa korzysta na równi ze spółdzielniami z wszelkich ulg i przywilejów, przewidzianych w obowiązujących przepisach.

Art. 4.

Postanowienie artykułu 3 stosuje się odpowiednio przy zmianie statutu centrali spółdzielczo - państwowej.

Art. 5.

1. Kapitał zakładowy centrali spółdzielczo - państwowej składa się z wkładów pieniężnych, majątku ruchomego albo nieruchomego, wpłaconych lub wniesionych przez Skarb Państwa.

2. Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego, jednocześnie w zarządzeniu o utworzeniu centrali spółdzielczo - państwowej lub w odrębnym, wydanym w terminie do sześciu miesięcy od utworzenia, określi wysokość wkładów pieniężnych lub oznaczy wkłady majątku ruchomego albo nieruchomego Skarbu Państwa oraz

zarządzi ogłoszenie ich w Monitorze Polskim i czasopiśmie, przewidzianym dla ogłoszeń spółdzielni.

3. Wkłady Skarbu Państwa mogą być zmieniane w trybie przewidzianym w ust. 2.

4. Wkłady Skarbu Państwa i ich zmiany winny być uwidocznione w rejestrze centrali spółdzielczo - państwowej.

Art. 6.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu określi sposób sporządzenia protokołów zdawczo - odbiorczych, zasady i tryb dokonania oszacowania majątku wniesionego do centrali spółdzielczo - państwowej przez Skarb Państwa tytułem wkładu niepieniężnego.

Art. 7.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi zasady i sposób dokonywania w rejestrze spółdzielni wpisów, dotyczących centrali spółdzielczo - państwowej.

Art. 8.

Centrala spółdzielczo - państwowa ma zarządzić i użytkowanie majątku nieruchomego, oddanego jej protokółarnie przez Skarb Państwa. Majątek nieruchomy winien być wykazywany w bilansie centrali spółdzielczo - państwowej tak, jak gdyby stanowił jej własność, natomiast majątek ruchomy, wniesiony przez Skarb Państwa, przekazuje się centrali spółdzielczo - państwowej na własność.

Art. 9.

Członkami centrali spółdzielczo - państwowej są spółdzielnie oraz inne osoby prawne określone przez statut.

Art. 10.

1. Statut ustala ilość członków rady nadzorczej.

2. Walne zgromadzenie członków centrali spółdzielczo - państwowej niezależnie od czynności, które szczegółowo określił statut, wybiera $\frac{3}{4}$ członków rady nadzorczej.

Resztę członków rady nadzorczej wyznacza Minister Przemysłu i Handlu.

3. Rada Nadzorcza wybiera członków Zarządu. Minister Przemysłu i Handlu zatwierdza wszystkich członków zarządu z wyjątkiem członka, pełniącego funkcję kierownika wydziału rewizyjnego, którego zatwierdza Centralny Związek Spółdzielczy.

4. Za zgodą lub na zlecenie Ministra Przemysłu i Handlu rada nadzorcza zawieszona w czynnościach lub zwalnia członków zarządu przez niego zatwierdzonych.

5. Skład pierwszej rady nadzorczej nowo utworzonej centrali spółdzielczo - państwowej wyznacza w $\frac{3}{4}$ Naczelna Rada Spółdzielcza Centralnego Związku Spółdzielczego, a w $\frac{1}{4}$ Minister Przemysłu i Handlu.

6. Kadencja powołanej w powyższy sposób rady nadzorczej nie może trwać dłużej niż dwa lata.

Art. 11.

1. Nadzór nad działalnością gospodarczą centrali spółdzielczo - państwowej sprawuje Minister Przemysłu i Handlu.

2. Radzie Nadzorczej może być zlecone wykonanie niektórych czynności nadzoru gospodarczego w granicach, szczegółowo określonych zarządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 12.

1. Nadzór nad działalnością rewizyjną, organizacyjną, szkoleniową i propagandową zarządu sprawuje rada nadzorcza. Zarząd obowiązany jest wykonać zalecenia rady nadzorczej w tym zakresie, chyba że Minister Przemysłu i Handlu w ciągu dwóch tygodni od wydania zalecenia przez radę nadzorczą, po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego, uchyli je wskutek odwołania zarządu.

2. Działalność centrali spółdzielczo - państwowej w zakresie, określonym w ust. 1, podlega rewizji Centralnego Związku Spółdzielczego, który z tego tytułu pobiera świadczenia.

Art. 13.

1. Rada Nadzorcza może wydawać opinie odnośnie działalności gospodarczej zarządu. Opinie te winny być niezwłocznie rozważone przez zarząd, który winien w stosunku do nich zająć stanowisko.

2. Rada nadzorcza, w wypadku gdy stanowisko zarządu jest niezgodne z jej opinią, może odwołać się do Ministra Przemysłu i Handlu, zawiadamiając równocześnie o tym Centralny Związek Spółdzielczy.

Art. 14.

1. Centrala spółdzielczo - państwowa prowadzi rachunkowość zgodnie z wymogami, obowiązującymi dla przedsiębiorstw państwowych.

2. Bilans oraz rachunek strat i zysków, po zaopiniowaniu przez radę nadzorczą, podlega zatwierdzeniu przez Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 15.

Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu i po zasięgnięciu opinii

Centralnego Związku Spółdzielczego wydziela z czystego zysku centrali spółdzielczo - państwowej odpowiednią część zysku, powstałego z obrotu ze spółdzielniami, która ulega podziałowi między spółdzielnie, będące członkami centrali.

Art. 16.

Likwidacja centrali spółdzielczo - państwowej następuje na podstawie zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu, wydanego po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego. Sposób i zasady likwidacji określili statut.

Art. 17.

1. W trybie, przewidzianym w art. 1, Minister Przemysłu i Handlu może przekształcić na centralę spółdzielczą - państwową spółkę handlową o kapitale, stanowiącym w całości lub części własność Skarbu Państwa, przedsiębiorstw państwowych, samorządu terytorialnego lub gospodarczego, jeżeli w tym przedmiocie zapadnie uchwała walnego zgromadzenia spółki głosami spółników, reprezentujących więcej niż 50% kapitału zakładowego.

2. W przypadku przekształcenia na centralę spółdzielczo - państwową spółki handlowej, przewidzianej w ust. 1, jej kapitał zakładowy przechodzi z mocy prawa na rzecz Skarbu Państwa i będzie stanowił wkład na kapitał zakładowy centrali spółdzielczo - państwowej.

3. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, ustali zasady i sposób zapłaty za przejęte udziały przekształconej spółki handlowej, nie stanowiącej własności Skarbu Państwa.

4. Czynności, związane z przekształceniem spółki handlowej na centralę spółdzielczo - państwową, są wolne od wszelkich opłat sądowych, skarbowych i samorządowych.

Art. 18.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Przemysłu i Handlu oraz Sprawiedliwości w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami.

Art. 19.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

U S T A W A

z dnia 21 maja 1948 r.

O PRZEDSIĘBIORSTWACH PAŃSTWOWO - SPÓŁDZIELCZYCH

(Dz. U.R.P. Nr 30, poz. 201 z dnia 18 czerwca 1948 r.)

Art. 1.

Minister Przemysłu i Handlu po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego może tworzyć w drodze zarządzenia przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielcze, jak również może istniejące przedsiębiorstwa państwowe przekształcać na przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielcze.

Art. 2.

Do przedsiębiorstw państwowo - spółdzielczych stosuje się odpowiednio przepisy dekretu

z dnia 3 stycznia 1947 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych (Dz. U.R.P. nr 8 poz. 42) ze zmianami, wynikającymi z poniższych przepisów.

Art. 3

1. W każdym przedsiębiorstwie państwowo - spółdzielczym powołuje się radę gospodarczą, składającą się z przewodniczącego, dziesięciu członków i trzech zastępców.

2. Przewodniczącego rady gospodarczej powołuje i odwołuje Minister Przemysłu i Handlu.

Członków rady gospodarczej i ich zastępców powołuje i odwołuje Minister Przemysłu i Handlu z pośród kandydatów, przedstawionych przez Centralny Związek Spółdzielczy i inne organizacje wskazane w statucie przedsiębiorstwa.

Art. 4.

1. Rada gospodarcza czuwa nad prawidłowym tokiem współpracy przedsiębiorstwa ze spółdzielniami oraz wydaje w tym zakresie opinie dla dyrekcji przedsiębiorstwa; opinie takie może przekładać również Centralnemu Związkowi Spółdzielczemu.

2. Radzie gospodarczej może być zlecone wykonywanie niektórych czynności nadzorczych w granicach szczegółowo określonych zarządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 5.

1. Uchwały i opinie rady gospodarczej winny być rozważone przez dyrekcję przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielczego, która winna zająć w stosunku do nich stanowisko.

2. Rada gospodarcza, w wypadku gdy stanowisko dyrekcji jest niezgodne z jej uchwałą lub opinią, może odwołać się do Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 6.

Szczegółową organizację i działalność, sposób i tryb podejmowania uchwał rady gospodarczej ustali statut.

Art. 7.

1. Majątek ruchomy i nieruchomy centrali spółdzielni, służący do osiągnięcia celów objętych działalnością utworzonego przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielczego, podlega oddaniu przedsiębiorstwu państwowo - spółdzielczemu.

2. Minister Przemysłu i Handlu, po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego, w terminie do sześciu miesięcy od dnia utworzenia przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielczego, określi szczegółowo majątek centrali spółdzielni, podlegający oddaniu przedsiębiorstwu państwowo - spółdzielczemu.

3. Sposób sporządzania protokółów zdawczo - odbiorczych, zasady i tryb dokonania oszacowania majątku podlegającego oddaniu, zakres odpowiedzialności za długi obciążające majątek oddany, zasady zwrotu wartości nakładów oraz zasady oddania majątku, przejętego przez przedsiębiorstwo państwowo - spółdzielcze, określi rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu.

Art. 8.

Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu po zasięgnięciu opinii

Centralnego Związku Spółdzielczego, wydziela z czystego zysku przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielczego odpowiednią część zysku, powstałego z obrotu ze spółdzielniami. Powyższą część zysku, zgodnie z opinią Centralnego Związku Spółdzielczego, ulega podziałowi pomiędzy spółdzielnie lub wydatkowaniu na cele związane z rozwojem spółdzielni, współpracujących z danym przedsiębiorstwem państwowo - spółdzielczym.

Art. 9.

1. Minister Przemysłu i Handlu, po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Spółdzielczego, nadaje przedsiębiorstwu państwowo - spółdzielczemu statut.

2. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu, wydane na podstawie art. 1, oraz statut przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielczego ulegają ogłoszeniu w Monitorze Polskim oraz organie, przeznaczonym dla ogłoszeń spółdzielni.

Art. 10.

Centralny Związek Spółdzielczy sprawuje nadzór nad działalnością instrukcyjną i szkoleniową przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielczego na odcinku pracy ze spółdzielniami.

Art. 11.

1. W razie likwidacji przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielczego z majątku, pozostałego po spłaceniu zobowiązań, wydziela się majątek, który został oddany przez centrale spółdzielni na mocy art. 7. Majątek ten podlega zwrotowi odpowiednim centralom spółdzielni.

2. W wypadku, gdy w masie likwidacyjnej przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielczego nie ma majątku w naturze, oddanego przez centrale spółdzielni, zwrotowi podlega wartość pieniężna tego majątku według oszacowania w protokole zdawczo - odbiorczym.

Art. 12.

Narówni z przedsiębiorstwami państwowymi traktowane będą spółki prawa prywatnego, mającego osobowość prawną o kapitale państwowym lub o kapitale przedsiębiorstw państwowych, bądź też o kapitale stanowiącym więcej niż w połowie własność Państwa lub przedsiębiorstw państwowych.

Art. 13.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się Ministrowi Przemysłu i Handlu oraz innym zainteresowanym ministrom.

Art. 14.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 9 czerwca 1948 r.

W SPRAWIE NADANIA STATUTU CENTRALNEMU ZWIĄZKOWI SPÓŁDZIELCZEMU

Na podstawie art. 34 ustawy z dnia 21 maj 1948 roku o Centralnym Związku Spółdzielczym i Centralach Spółdzielni (Dz. U. R. P. 14, 30, poz. 199) — Rada Ministrów nadała Centralnemu Związkowi Spółdzielczemu sta-

nut, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

Statut podlega ogłoszeniu w Monitorze Polskim, Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej.

S T A T U T

CENTRALNEGO ZWIĄZKU SPÓŁDZIELCZEGO

W s t ę p.

Demokracja Ludowa złamała polityczne i ekonomiczne panowanie wielkiego kapitału i obszarnictwa, stworzyła najpomyślniejsze warunki dla rozwoju wszystkich form ruchu wyzwoleńczego mas pracujących, a więc również dla rozwoju ruchu spółdzielczego, który w warunkach władzy ludowej stanowi najlepszą formę powiązania drobnotowarowej gospodarki chłopskiej i rzemieślniczej z planową gospodarką państwa, stanowi nie zastąpiony instrument walki ze spekulacją o podniesienie poziomu życiowego mas robotniczych i chłopskich, stanowi wielką szkołę społecznego gospodarowania, ułatwiającą ewolucyjne przejście ku wyższym formom ustrojowym.

Uwzględniając postulaty organizacji spółdzielczych oraz dążąc do zabezpieczenia prawidłowego i wszechstronnego rozwoju spółdzielczości, dla scharmonizowania działalności branżowych central spółdzielczych z państwowym planem gospodarczym, do utrwalenia zasady jednolitości ruchu spółdzielczego — Rada Ministrów nadaje Centralnemu Związkowi Spółdzielczemu, utworzonemu ustawą z dnia 21 maja 1948 r., następujący statut:

I Nazwa, charakter i siedziba.

§ 1.

Centralny Związek Spółdzielczy, zwany w dalszym ciągu „Związkiem“, działa na mocy ustawy o Centralnym Związku Spółdzielczym i Centralach Spółdzielni z dnia 21 maja 1948 r. (Dz. U.R.P. Nr 30, poz. 199). Związek jest osobą prawną prawa publicznego. Związek ma prawo używania owalnej pieczęci z godłem państwowym po środku z napisem „Centralny Związek Spółdzielczy“.

Stosunek służbowy pracowników Związku jest stosunkiem prywatno-prawnym.

§ 2.

Siedzibą Związku jest miasto stołeczne Warszawa.

Związek działalnością swą obejmuje obszar Państwa Polskiego.

II. Cel i zakres działania.

§ 3.

Związek, jako naczelną organizację ruchu spółdzielczego w Polsce, ma na celu rozwój spółdzielczości, a w szczególności inicjowanie, rozpowszechnianie i doskonalenie pracy spółdzielni.

§ 4.

Do zakresu działalności Związku należy:

- a) reprezentowanie polskiego ruchu spółdzielczego w kraju i wobec zagranicy;
- b) wykonywanie funkcji przewidzianych dla naczelnych organów spółdzielczości w przepisach o planowej gospodarce narodowej i innych ustawach;

- c) powoływanie, wydawanie oświadczeń o celowości, zatwierdzanie statutów i ich zmian, nadzorowanie oraz rozwiązywanie central spółdzielni;
- d) ustalanie wytycznych i koordynowanie prac central spółdzielni i spółdzielczo-państwowych w zakresie działalności rewizyjnej, organizacyjnej, szkoleniowej i propagandowej;
- e) prowadzenie rewizji central spółdzielni i rewizji sprawdzającej (superrewizji) spółdzielni oraz rewizji central spółdzielczo-państwowych w zakresie wymienionym w punkcie d);
- f) prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i czuwanie nad szkoleniem pracowników spółdzielczych;
- g) określanie i nadawanie uprawnień rewizyjnych rewidentom oraz czuwanie nad ich poziomem fachowym i etycznym;
- h) ustalanie wysokości świadczeń spółdzielni i central na rzecz Związku oraz spółdzielni na rzecz central, jak również ustalanie sposobu ściągania i podziału tych świadczeń;
- i) opracowywanie i opiniowanie projektów aktów ustawodawczych i rozporządzeń mających znaczenie dla spółdzielczości;
- j) prowadzenie prac naukowo - badawczych z zakresu spółdzielczości;
- k) sprawowanie nadzoru nad działalnością instrukcyjną i szkoleniową przedsiębiorstw państwowo - spółdzielczych na odcinku prac ze spółdzielniami;
- l) prowadzenie innych prac przewidzianych przepisami ustaw i rozporządzeń dotyczących spółdzielczości.

§ 5.

Dla realizacji zadań wymienionych w § 4, w zakresie działalności społeczno - wychowawczej i rewizyjnej, Związek jest powołany w szczególności do:

- a) ustalania wytycznych działalności społeczno - wychowawczej i propagandowej, prowadzonej przez spółdzielnie i centrale;
- b) podejmowania we własnym zakresie czynności propagandowych dotyczących całego ruchu spółdzielczego;
- c) podejmowania wszelkich czynności, zmierzających do podniesienia kwalifikacji fachowych i etycznych pracowników spółdzielczych;
- d) prowadzenia akcji wydawniczej w zakresie książek, czasopism spółdzielczych i druków technicznych;
- e) zawieszania w czynnościach członków Zarządu central, a nadto zatwierdzania członka zarządu centrali, pełniącego funkcję kierownika wydziału rewizyjnego;
- f) rozstrzygania odwołań od decyzji centrali w wypadku odmowy wydania oświadczenia o celowości;

- g) ustalanie wymogów, jakim powinny odpowiadać protokoły rewizji, aby posiadały w postępowaniu sądowym moc dowodu;
- h) rozstrzygania wniosków właściwej centrali o rozwiązaniu spółdzielni.

§ 6.

Dla realizacji zadań wymienionych w § 4 w zakresie koordynacji organizacyjnej i gospodarczej, Związek jest powołany w szczególności do:

- a) ustalania wytycznych w zakresie doskonalenia organizacji i metod pracy w spółdzielniach i centralach spółdzielni;
- b) ustalania w ramach planu państwowego wytycznych w zakresie racjonalnego kształtowania sieci spółdzielni oraz sieci oddziałów i zakładów central spółdzielni;
- c) ustalania wytycznych w zakresie pracy i płacy w spółdzielczości, oraz szczegółowych norm wynagrodzenia za pracę członków władz central spółdzielni i spółdzielni;
- d) zatwierdzania, na wniosek właściwych central, statutów wzorcowych dla poszczególnych typów spółdzielni;
- e) ustalania wytycznych w sprawie prowadzenia przez spółdzielnie rejestru członków oraz prowadzenia centralnego rejestru spółdzielni;
- f) ustalania wytycznych w zakresie prac statystycznych, prowadzonych w spółdzielczości;
- g) udzielania spółdzielniom i centralom spółdzielni porad i instrukcji w zakresie prawnym i podatkowym;
- h) czuwania nad bezpieczeństwem mienia instytucji spółdzielczych.

III. Członkowie.

§ 7.

Członkami Związku są wszystkie centrale spółdzielni i spółdzielczo-państwowe oraz zrzeszone w nich spółdzielnie.

Spółdzielnie i ich centrale stają się członkami Związku z chwilą uzyskania oświadczenia o celowości i wpisania do rejestru spółdzielni.

Centrale spółdzielczo - państwowe stają się członkami Związku z chwilą wydania przez Ministra Przemysłu i Handlu zarządzenia o ich utworzeniu.

Centrale i spółdzielnie przestają być członkami Związku z chwilą wykreślenia z rejestru spółdzielni.

§ 8.

Członkowie Związku mają prawo:

- a) brania udziału przez swoich przedstawicieli w wojewódzkich zjazdach Związku i Krajowym Kongresie Spółdzielczym;
- b) zgłaszania wniosków i głosowania na wyższych zgromadzeniach;
- c) korzystania z pomocy i urządzeń Związku;
- d) odwoływania się od decyzji central we wszystkich sprawach, gdy odwołanie tego rodzaju przewidują ustawy i statuty central spółdzielczych.

Centrale i spółdzielnie będące w stanie likwidacji, nie mają uprawnień, wymienionych w pkt. a) i b).

§ 9.

Członkowie Związku mają obowiązek:

- a) przestrzegania w swej działalności postanowień niniejszego statutu oraz wydanych na jego podstawie regulaminów;
- b) wykonywania uchwał i zaleceń władz Związku;
- c) poddawania się rewizji i rewizji sprawdzającej (superrewizji);
- d) uiszczania świadczeń ustalonych przez Związek.

IV. Władze Związku.

§ 10.

Centralnymi władzami Związku są:

- a) Krajowy Kongres Spółdzielczy;
- b) Naczelna Rada Spółdzielcza;
- c) Zarząd Centralnego Związku Spółdzielczego.

A. KRAJOWY KONGRES SPÓLDZIELCZY

§ 11.

Krajowy Kongres Spółdzielczy jest naczelną władzą Związku. Krajowy Kongres Spółdzielczy jest zwoływany raz na trzy lata przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

§ 12.

Do kompetencji Krajowego Kongresu Spółdzielczego należy:

- a) podejmowanie uchwał ramowych w sprawach dotyczących spółdzielczości;
- b) zatwierdzanie sprawozdania z działalności Związku;
- c) wybór członków Naczelnej Rady Spółdzielczej;
- d) zmiana statutu Związku;
- e) uchwalanie regulaminu Kongresu i Naczelnej Rady Spółdzielczej.

§ 13.

Delegatami na Krajowy Kongres Spółdzielczy są:

- a) przedstawiciele spółdzielni, wybrani na wojewódzkich zjazdach Związku;
- b) przedstawiciele central spółdzielni i spółdzielczo-państwowych, po trzech z każdej centrali, wyznaczeni przez rady nadzorcze central;
- c) dwóch przedstawicieli Komisji Centralnej Związków Zawodowych;
- d) dwóch przedstawicieli Związku Samopomocy Chłopskiej;
- e) dwie przedstawicielki Ligi Kobiet.

Delegaci wymienieni w pkt. c), d), e) są wyznaczeni przez swoje władze.

Każdy delegat na Krajowy Kongres Spółdzielczy ma jeden głos. Ponadto mogą brać udział w Kongresie z głosem doradczym:

- a) członkowie Naczelnej Rady Spółdzielczej;
- b) członkowie Zarządu Związku;
- c) prezesi rad nadzorczych i członkowie zarządów central.

§ 14.

O terminie zwołania Krajowego Kongresu Spółdzielczego zawiadamia Naczelna Rada Spółdzielcza wszystkich delegatów przynajmniej na 14 dni przed terminem, podając porządek obrad.

§ 15.

Uchwały Krajowego Kongresu Spółdzielczego zapadają zwykłą większością głosów z wyjątkiem uchwały o zmianie statutu, która zapada większością 3/5 głosów i wymagają do swej ważności obecności conajmniej połowy delegatów.

Krajowy Kongres Spółdzielczy otwiera Prezes Naczelnej Rady Spółdzielczej, który zarządza i przeprowadza wybór przewodniczącego i asesora oraz sekretarza w liczbie przewidzianej przez regulamin.

§ 16.

Na żądanie połowy ogólnej liczby central lub 1/10 ogólnej ilości członków Związku Naczelna Rada Spółdzielcza zwołuje Nadzwyczajny Kongres Spółdzielczy w ciągu 30 dni, licząc od dnia złożenia takiego żądania na piśmie, które powinno zawierać projektowany porządek obrad.

Nadzwyczajny Kongres Spółdzielczy może być zwołany również na podstawie uchwały, powziętej przez Naczelną Radę Spółdzielczą na wniosek Zarządu.

B. Naczelna Rada Spółdzielcza.

§ 17.

Naczelna Rada Spółdzielcza jest władzą uchwalającą i nadzorczą Związku. Członkowie Naczelnej Rady Spółdzielczej są wybierani na trzy lata. Posiedzenia Naczelnej Rady Spółdzielczej zwołuje jej prezes conajmniej raz na kwartał.

§ 18.

Do kompetencji Naczelnej Rady Spółdzielczej należy:

- a) podejmowanie uchwał w sprawach wymienionych w §§ 4, 11 i 16;
- b) powoływanie i rozwiązywanie central spółdzielni oraz mianowanie pierwszej Rady Nadzorczej nowopowołanej centrali spółdzielni;
- c) ustanawianie składu liczebnego, powoływanie, zawieszanie w czynnościach i zwalnianie prezesa i członków Zarządu oraz ustalanie ich wynagrodzenia;
- d) nadzór nad działalnością Zarządu, zatwierdzanie sprawozdań z działalności Zarządu, bilansu, planu pracy i rocznego budżetu oraz uchwalanie regulaminu Zarządu i struktury wewnętrznej Związku;
- e) uchylanie decyzji Zarządu w sprawie zawieszania w czynnościach członków Zarządu central spółdzielni;
- f) sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich rad Związku;
- g) zwoływanie walnego zgromadzenia centrali, o ile władze centrali zaniedbują wykonanie w tym względzie swoich obowiązków statutowych;
- h) określanie najwyższej sumy zobowiązań, jakie Zarząd może zaciągnąć w imieniu Związku;
- i) upoważnianie Zarządu do obciążania i zbywania nieruchomości;
- j) rozstrzyganie odwołań spółdzielni od orzeczenia Zarządu w sprawie rozwiązania spółdzielni;

- k) uchylanie na wniosek Zarządu uchwał wojewódzkich zjazdów Związku oraz Krajowych Zjazdów Central w wypadku gdy te uchwały naruszają przepisy ustaw;
- l) zatwierdzanie decyzji Zarządu o powoływaniu i odwoływaniu pełnomocników Związku.

§ 19.

W skład naczelnej Rady Spółdzielczej wchodzi:

- a) 24—30 członków i 6—8 zastępców, wybranych przez Krajowy Kongres Spółdzielczy z uwzględnieniem stosunkowej reprezentacji poszczególnych typów spółdzielni;
- b) po 1 przedstawicielu każdej centrali spółdzielni i spółdzielczo-państwowej;
- c) po 1 przedstawicielu Centralnej Komisji Związków Zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej i Ligi Kobiet.

Członków wymienionych w pkt. b) delegują Rady Nadzorcze central, a wymienionych w pkt. c) odnośne ich władze.

Ponadto w skład Naczelnej Rady Spółdzielczej wchodzi jako członkowie z głosem doradczym przedstawiciele Ministerstw: Przemysłu i Handlu, Skarbu, Rolnictwa i Reform Rolnych, Aproprowiacji, Obrony Narodowej, Sprawiedliwości, Administracji Publicznej, Ziemi Odzyskanych, Pracy i Opieki Społecznej, Oświaty, Żeglugi i Leśnictwa, jak również przedstawiciel Centralnego Urzędu Planowania. Każde z Ministerstw deleguje po 1 przedstawicielu.

§ 20.

W obradach Naczelnej Rady Spółdzielczej biorą udział z głosem doradczym członkowie Zarządu i delegowani przez Zarząd pracownicy Związku.

§ 21.

Naczelna Rada Spółdzielcza wybiera spośród swoich członków, mających głos decydujący Prezydium, składające się z prezesa, trzech jego zastępców i sekretarza.

Naczelna Rada Spółdzielcza może przejąć część swoich uprawnień na Prezydium, z wyjątkiem uprawnień wymienionych w § 18, pkt. c), d), e), f).

Sposób urzędowania i zakres kompetencji Prezydium określi regulamin zatwierdzony przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

§ 22.

Do ważności uchwał Naczelnej Rady Spółdzielczej potrzeba obecności conajmniej połowy liczby członków mających głos decydujący. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos Prezesa.

§ 23.

Członkowie Naczelnej Rady Spółdzielczej nie mogą być pracownikami Związku.

Za udział w posiedzeniach otrzymują oni zwrot kosztów przejazdu i diety, których wysokość ustali Naczelna Rada Spółdzielcza.

§ 24.

Członek Naczelnej Rady Spółdzielczej traci swój mandat w razie opuszczenia bez usprawie-

dliwieńa trzech kolejnych posiedzeń Rady. Na jego miejsce Naczelna Rada Spółdzielcza powołuje jednego z zastępców.

C. Zarząd.

§ 25.

Zarząd jest władzą wykonawczą Związku, powoływana przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

Zarząd prowadzi wszystkie sprawy Związku w granicach ustalonych przez statut oraz regulamin, uchwalony przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

§ 26.

W szczególności do zakresu czynności Zarządu należy:

- a) wykonywanie nadzoru nad centralami spółdzielni;
- b) prowadzenie rewizji central spółdzielni i rewizji sprawdzającej (superrewizji) spółdzielni oraz rewizji central spółdzielczo-państwowych w zakresie działalności rewizyjnej, organizacyjnej, szkoleniowej i propagandowej;
- c) sprawowanie nadzoru nad działalnością instrukcyjną i szkoleniową przedsiębiorstw państwowo-spółdzielczych na odcińku prac ze spółdzielniami;
- d) reprezentowanie ruchu spółdzielczego w kraju i wobec zagranicy;
- e) przedstawianie właściwemu Ministrowi projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących spółdzielczości oraz składania Ministrowi Sprawiedliwości wniosków w zakresie wyjaśnienia wątpliwych kwestii prawnych przez orzeczenie Sądu Najwyższego;
- f) ustalanie wytycznych dla działalności organizacyjnej spółdzielni i central;
- g) stawianie wniosków na Krajowy Kongres Spółdzielczy i na posiedzenia Naczelnej Rady Spółdzielczej;
- h) mianowanie terenowych delegatów Związku;
- i) przyjmowanie i zwalnianie pracowników Związku;
- j) wydawanie instrukcji i regulaminów pracy wewnętrznej Związku;
- k) prawo zawieszania w czynnościach członków Zarządu central spółdzielni na podstawie przeprowadzonego dochodzenia, w wypadku jeśli ich działalność przynosi szkodę gospodarce narodowej, lub w razie niewypełnienia przez nich obowiązków wynikających z ustaw, statutów lub uchwał Związku;
- l) prawo rozwiązywania spółdzielni na wniosek właściwej centrali, jeżeli działalność spółdzielni wykazuje poważne uchybienia przeciwko obowiązującym przepisom lub statutom, a spółdzielnia nie usunie ich w terminie określonym przez organ rewizyjny właściwej centrali lub jeżeli spółdzielnia jest od roku nieczynna.
- m) powoływanie i odwoływanie pełnomocników Związku;
- n) składanie oświadczeń woli w imieniu Związku;

§ 27

Oświadczenia woli w sprawach majątkowych składa w imieniu Związku prezes Zarządu wzgl. jego zastępca łącznie z jednym z członków Zarządu.

§ 28

W ciągu 7 dni od podjęcia decyzji w sprawie zawieszenia w czynnościach członka Zarządu centrali spółdzielni, Zarząd zawiadamia o decyzji Naczelną Radę Spółdzielczą, która może ją uchylić w terminie 3 miesięcy od zawiadomienia.

Decyzja Zarządu winna być wyrażona na piśmie z uzasadnieniem. Decyzja nie uchylona w terminie trzech miesięcy staje się prawomocną, a zawieszony w czynnościach członek Zarządu Centrali Spółdzielni zostaje zwolniony.

W razie uchylenia decyzji Zarządu zawieszony w czynnościach członek Zarządu centrali spółdzielni wchodzi z powrotem w swe dotychczasowe prawa i obowiązki.

§ 29

Orzeczenie o rozwiązaniu doręcza się spółdzielni, która może wnieść odwołanie do Naczelnej Rady Spółdzielczej w ciągu 14 dni od doręczenia orzeczenia. Prawomocne orzeczenie o rozwiązaniu spółdzielni stanowi podstawę do dokonania w rejestrze spółdzielni odpowiednich wpisów.

§ 30

Zarząd działa kolegialnie. Pracami Zarządu kieruje Prezes. Uchwały Zarządu zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków z wyjątkiem uchwał dotyczących § 26 punkty i), j), które zapadają bezwzględną większością głosów pełnej liczby członków Zarządu.

Zarząd działa na zasadzie regulaminu zatwierdzonego przez Naczelną Radę Spółdzielczą. Regulamin ten określi jakie uprawnienia może Zarząd przelać na prezesa, lub na część członków Zarządu. W posiedzeniach Zarządu może uczestniczyć z głosem doradczym prezes Naczelnej Rady Spółdzielczej, upoważnieni przez Zarząd pracownicy Związku oraz zaproszeni prezesi central spółdzielni.

§ 31

Delegat Związku nadzoruje w terenie działalność spółdzielni oraz agend terenowych central spółdzielni. Ponadto prowadzi on prace zleczone przez Zarząd oraz ustalone regulaminem wewnętrznym.

V. Wojewódzkie zjazdy i rady Związku

§ 32

Wojewódzki zjazd Związku jest przedstawicielstwem spółdzielni, mających swą siedzibę na terenie danego województwa.

§ 33

W wojewódzkim zjeździe Związku biorą udział przez swoich przedstawicieli spółdzielnie, mające swą siedzibę na terenie województwa, oraz odpowiednie oddziały terenowe central spółdzielni i spółdzielczo-państwowych.

Spółdzielni przysługuje na wojewódzkim zjeździe Związku tyle głosów, ile posiadała w końcu ostatniego półrocza kalendarzowego pełnych pięćsetek członków. Spółdzielni, której liczba członków nie przekracza pięćset — przysługuje 1 głos.

Spółdzielnia deleguje na wojewódzki zjazd Związku tylu przedstawicieli, ile przysługuje jej głosów.

Każdy przedstawiciel ma 1 głos. Uprawnienia do głosowania nie można przekazać w drodze pełnomocnictwa. Jeżeli spółdzielnia przysługuje więcej niż 10 głosów, jeden przedstawiciel łączy głosy w ten sposób, że pierwsze 10 głosów reprezentuje 10-ciu przedstawicieli, a każde dalsze pełne 10 głosów reprezentuje 1 przedstawiciel.

Oddziały terenowe central spółdzielni i spółdzielczo-państwowych delegują na zjazd po 1 przedstawicielu, z których każdy ma prawo do 1 głosu.

§ 34

Wojewódzki zjazd Związku zbiera się najpóźniej na dwa miesiące przed terminem zwołania Krajowego Kongresu Spółdzielczego.

§ 35

Wojewódzki zjazd Związku wybiera spośród delegowanych na zjazd przedstawicieli spółdzielni — delegatów na Krajowy Kongres Spółdzielczy w ilości, równającej się sumie głosów, przysługujących spółdzielniom, podzielonej przez 50.

§ 36

Wojewódzki zjazd Związku wybiera spośród delegowanych na zjazd przedstawicieli spół-

dzielni — członków wojewódzkiej rady Związku. Ponadto zjazd działa w sprawach przekazanych mu przez Związek.

§ 37

Wojewódzka Rada Związku reprezentuje spółdzielnie, mające siedzibę na terenie województwa, wydaje opinie w kwestiach dotyczących tych spółdzielni oraz załatwia sprawy przekazane jej przez Naczelną Radę Spółdzielczą.

§ 38

Regulamin wojewódzkich zjazdów i rad Związku zatwierdza Naczelna Rada Spółdzielcza.

VI. Fundusze i rachunkowość

§ 39

Związek opiera swą działalność na budżecie zatwierdzonym przez Naczelną Radę Spółdzielczą. Rokiem obrachunkowym jest rok budżetowy Państwa.

§ 40

Wpływy Związku pochodzą ze świadczeń spółdzielni i central, opłat za specjalne czynności Związku, dochodów z majątku Związku, dotacji i zapisów.

Ponadto na podstawie ustaw oraz uchwał Krajowego Kongresu Spółdzielczego lub Naczelnej Rady Spółdzielczej mogą być tworzone fundusze specjalne dla określonych zadań i z określonych wpływów, administrowane na podstawie osobnych regulaminów.

Regulamin administrowania i użytkowania funduszy specjalnych zatwierdza Naczelna Rada Spółdzielcza.

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 9 czerwca 1948 r.

W SPRAWIE POWOŁANIA PIERWSZEJ NACZELNEJ RADY SPÓLDZIELCZEJ

Na podstawie art. 34 ustawy z dnia 21 maja 1948 roku o Centralnym Związku Spółdzielczym i Centralnych Spółdzielni (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 199) — na wniosek Ministra Przemysłu i Handlu — Rada Ministrów powołuje pierwszą Naczelną Radę Spółdzielczą w następującym składzie:

Członkowie:

1. Adamusowa Józefa — Warszawa,
2. Ciekot Szczepan — Siedlce,
3. Droźniak Edward — Warszawa,
4. Dura Lucjan — Olsztyn,
5. Dembińska Zofia — Warszawa,
6. Grubecki Jan — Lublin,
7. Kaźmierczak Józef — Częstochowa,
8. Kołodziejski Henryk — Warszawa,
9. Koter Andrzej — Lublin,
10. Król Jan — Łódź,
11. Markowski Michał — Przeworsk,
12. Makowski Florian — Poznań,
13. Olewiński Stanisław — Warszawa,
14. Olesiński Mieczysław — Warszawa,
15. Olszyński Józef — Kraków,
16. Papińska Wanda — Lublin,

17. Patek Konrad — Szczecin,
18. Rabanowski Jan — Warszawa,
19. Rapacki Adam — Warszawa,
20. Rudolf Karol, generał — Warszawa,
21. Stawiński Eugeniusz — Łódź,
22. Świerkosz Stanisław — Warszawa,
23. Szwalbe Stanisław — Warszawa,
24. Szymanek Piotr — Łódź,
25. Świątkowski Henryk — Warszawa,
26. Świetlik Piotr — Rzeszów,
27. Szlęzak Faustyn — Warszawa,
28. Tołwiński Stanisław — Warszawa,
29. Woźniak Tadeusz — Toruń,
30. Zakrzewski Henryk — Gdynia.

Zastępcy:

1. Berbecki Ludwik — Będzin,
2. Cieślak Stanisław — Szklarska Poręba,
3. Drzewiński Waclaw — Gdańsk,
4. Godecki Stanisław — Warszawa,
5. Prewencki Zygmunt — Warszawa,
6. Strzałkowski Karol — Warszawa.

Niniejsza uchwała podlega ogłoszeniu w Monitorze Polskim, Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej.

DOKUMENTY DOTYCZĄCE GENEZY ZMIAN STRUKTURALNYCH RUCHU SPÓŁDZIELCZEGO

Wyciąg z protokołu Rady Głównej Związku Rewizyjnego R. P. z dnia 4 — 5 lipca 1947 r.

Rada Główna Związku Rewizyjnego Spółdzielni R. P. stwierdza, że ruch spółdzielczy w Polsce Ludowej korzystał z życzliwej opieki ze strony Państwa Ludowego, co znajdowało swój wyraz w ułatwieniach w zakresie pomocy gospodarczej, jak również w pomocy finansowej w postaci wielomiliardowego kredytu.

Rada Główna docenia duże osiągnięcia ruchu spółdzielczego, co wyraziło się w dwukrotnym powiększeniu ilości spółdzielni, przeszło dwukrotnym powiększeniu ilości członków, czterokrotnym powiększeniu ilości sklepów oraz objęciu przez spółdzielczość organizacji handlu hurtowego i detalicznego całego kraju łącznie z Ziemiemi Odzyskanymi.

Rada Główna stwierdza jednocześnie, że spółdzielczość pomimo wszystko nie zdołała dotychczas w pełni wywiązać się z zadań, jakie Państwo Ludowe jej powierzyło, zwłaszcza na odcinku wymiany towarowej pomiędzy wsią i miastem i w zakresie zaopatrzenia ludności miejskiej w artykuły wolnorynkowego pochodzenia, przez co nie odegrała dostatecznie skutecznej roli w obronie gospodarczej mas pracujących przed wyzyskiem elementów spekulacyjnych handlu prywatnego.

Rada Główna świadoma jest, że na niedostateczne wyniki działalności spółdzielczości wpłynął cały szereg przyczyn hamujących i skrzywiających wiele procesów gospodarczych w Polsce Odrodzonej. Duża część z tych przyczyn jest niezależna od spółdzielczości (głód towarowy w Polsce i w świecie, braki finansowe itp.). Obowiązkiem jednak spółdzielczości jest zwalczać i uzdrawiać te objawy chorobowe, które mogą być samoistnie przez ruch spółdzielczy uzdrowione. Do tych niedomogów Rada Główna zalicza: brak wykwalifikowanych pracowników, nieodpowiedni dobór ludzi na różnych szczeblach nie rozumiejących nowej roli spółdzielczości w Polsce Ludowej i nadal niewłaściwie, czysto po handlowemu pracujących w spółdzielczości, niedoceniając rolę spółdzielczości przez dołową aparaturę administracji publicznej (przydział lokali przez samorządy miejskie itp.), a co najważniejsze wady w strukturze ruchu spółdzielczego.

Rada Główna wzywa Zarząd Główny by podjął energiczną walkę z tymi niedomaganiem i przedstawił Radzie Głównej koncepcję struktury spółdzielczości na wsi oraz ewentualne projekty zmian ustrojowych w spółdzielczości, któreby umożliwiły uzdrowienie metod działania ruchu spółdzielczego i odpowiednio przystosowanie go do nowych warunków.

W związku z tym Rada Główna poleca Prezydium Rady Głównej, aby wraz z Zarządem Głównym i przy udziale przedstawicieli Centralnej Komisji Związków Zawodowych, Związku Samopomocy Chłopskiej i Gospodarczych Central Spółdzielczych opracowało w terminie

do 1 listopada br. projekt zmian ustrojowych w ruchu spółdzielczym, a zwłaszcza struktury spółdzielczości na wsi i przedłożyło go do rozpatrzenia na wspólnym posiedzeniu Rad 3-ich głównych Central Spółdzielczych oraz przedstawicieli Zarządu Głównego Związku Samopomocy Chłopskiej i Centralnej Komisji Związków Zawodowych.

Uchwała II-go Głównego Zjazdu Delegatów „Społem“ Związku Gospodarczego Spółdzielni R. P. z dnia 25—26 listopada 1947 r. w sprawie struktury spółdzielczości w Polsce

W trosce o dalszy rozwój spółdzielczości — biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenie pracy w Polsce Odrodzonej oraz pragnąc zapewnić spółdzielczości właściwą rolę w gospodarce narodowej — II Główny Zjazd Delegatów „Społem“ Związku Gospodarczego Spółdzielni R. P. uznaje za konieczne dokonanie przebudowy dotychczasowej struktury spółdzielczości w myśl następujących założeń:

1. Powołuje się do życia Centralny Związek Spółdzielczy, jako osobę prawa publicznego, który spełnia następujące zadania:
 - a) czuwa nad rozwojem spółdzielczości w Polsce,
 - b) reprezentuje całą spółdzielczość w kraju i wobec zagranicy,
 - c) prowadzi działalność społeczno-wychowawczą i czuwa nad szkoleniem kadr,
 - d) przeprowadza rewizje central poszczególnych typów oraz superrewizje spółdzielni,
 - e) koordynuje i czuwa nad działalnością rewizyjną central, w szczególności ustala wysokość składki lustracyjnej i wysokość części tej składki dla CZS i jest instancją odwoławczą w sprawie oświadczeń o celowości,
 - f) wykonuje zadania przewidziane dekretem z dnia 1.10.1947 r. o planowej gospodarce narodowej — dla naczelnych organów spółdzielczości,
 - g) prowadzi prace badawcze z zakresu spółdzielczości,
 - h) prowadzi inne prace przewidziane ustawą i statutem.
2. Członkami CZS są wszystkie spółdzielnie i ich centrale.
3. Naczelną władzą CZS jest Krajowy Kongres Spółdzielczy zwoływany raz na trzy lata, składający się z delegatów central, oraz delegatów spółdzielni wybranych na okręgowych zjazdach CZS.
4. Krajowy Kongres Spółdzielczy powołuje Naczelną Radę Spółdzielczą, w skład której wchodzi: przedstawiciele spółdzielni, central spółdzielczych, Komisji Centralnej Związków Zawodowych, oraz Związku Samopomocy Chłopskiej, w stosunku określonym w statucie.
Dla ściślejszego powiązania działalności Naczelnej Rady Spółdzielczej z polityką

- gospodarczą Państwa — w skład jej wchodzi przedstawiciele zainteresowanych Ministerstw z głosem doradczym. Uchwały Naczelnej Rady Spółdzielczej mogą być zawieszane przez Rząd.
- Samorząd terenowy CZS ma charakter reprezentacyjny i opiniodawczy i nie wydaje w zakresie koordynacji gospodarczej wiążących dyspozycji.
5. Naczelna Rada Spółdzielcza powołuje Zarząd, jako organ wykonawczy CZS.
 6. Celem zapewnienia poszczególnym typom spółdzielni prawidłowego kierownictwa i pomocy w ich działalności gospodarczej oraz stałej opieki instrukcyjno-rewizyjnej — utworzy się odpowiednie centrale spółdzielcze.
 7. Centrale powstają jako związki spółdzielni odrębnych typów i posiadają formę spółdzielni. O powstaniu lub likwidacji central decyduje Naczelna Rada Spółdzielcza CZS.
 8. Każda spółdzielnia poza członkostwem w CZS należy do jednej z central spółdzielczych, odpowiednio do reprezentowanego typu.
 9. Każda centrala posiada samorząd dwustopniowy: wojewódzki lub rejonowy i centralny. O ilości głosów spółdzielni w zgromadzeniach wojewódzkich, względnie rejonowych decyduje ilość członków oraz lojalność gospodarza spółdzielni wobec centrali.
 10. Doroczny Zjazd Centrali powołuje Radę Nadzorczą, która z kolei wybiera zarząd 3-osobowy, jako organ wykonawczy Centrali.
Pracami Zarządu kieruje prezes, powołany przez Radę Nadzorczą. W skład Zarządu wchodzi kierownik wydziału instrukcyjno-rewizyjnego, zatwierdzony przez Zarząd CZS. W wypadku rozbieżności zdań między prezesem Zarządu a kierownikiem wydziału instrukcyjno-rewizyjnego, może ten ostatni odwołać się do Zarządu CZS. Składka lustracyjna jest wpłacana do central spółdzielczych, przy czym część jest przekazywana przez ten centrale do CZS.
 11. Centrale dla należytego wykonania określonych im zadań mogą organizować swoje placówki terenowe.
 12. W dziedzinach specjalnie ważnych dla gospodarki narodowej, na odcinku których działają wyspecjalizowane typy spółdzielni, jak w dziedzinach obrotu mięsem i rybami — powstaną centrale spółdzielczo-państwowe z zachowaniem wpływu samorządu spółdzielczego na skład władz i działalność gospodarczą. Centrale te prowadzą również działalność instrukcyjno-rewizyjną.
 13. W dziedzinach specjalnie ważnych dla gospodarki narodowej, na odcinku których spółdzielczość działając, nie wytworzyła wyspecjalizowanych typów spółdzielni, jak handlu zbożem i handlu materiałami włókienniczymi — zostaną powołane przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielcze, poddane ogólnemu nadzorowi CZS. W przedsiębiorstwach tych powinien być zapewniony jak najszerszy udział czynnika spółdzielczego we władzach nadzorczych.
 14. Dla ściślejszego powiązania gminnych spółdzielni „Samopomoc Chłopska“, koordynacji ich działalności gospodarczej, planowania w skali powiatu oraz dla prowadzenia działalności gospodarczej — powstają Powiatowe Związki Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“. Związki te będą posiadały formę spółdzielni, której członkami będą wszystkie gminne spółdzielnie „Samopomoc Chłopska“ danego powiatu.
 15. Działające dotychczas spółdzielnie rolniczo-handlowe tak w siedzibie powiatu jak i innych punktach, zostają połączone z Powiatowymi Związkami Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“. Spółdzielnie rolniczo - handlowe, których zakres działalności gospodarczej nie wykracza poza obszar gminy, zostają przekształcone na gminne spółdzielnie „Samopomoc Chłopska“, lub połączone z już istniejącą w danej miejscowości gminną spółdzielnią „Samopomoc Chłopska“.
 16. Do zakresu działalności gospodarczej Powiatowego Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“ należy:
 - a) skup ziemiopłodów,
 - b) zaopatrzenie spółdzielni w artykuły przemysłowe, służące do produkcji rolnej — oraz materiały budowlane,
 - c) zaopatrzenie bezpośrednio rolników w towary asortymentu cięższego, nie prowadzone przez Gminne Spółdzielnie „Samopomoc Chłopska“
 - d) prowadzenie przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych w skali powiatu,
 - e) prowadzenie biura zleceń dla zamówień gminnych spółdzielni „Samopomoc Chłopska“, także nie objętych asortymentem CR w szczególności na artykuły spożywcze.
 17. Powiatowy Związek Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“ nie prowadzi ani w hurcie, ani w detalu artykułów spożywczych, natomiast otrzymuje od obrotów tymi artykułami, dokonanych przez placówki centrali artykułów konsumpcyjnych z Gminnymi Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“ — ustaloną prowizję, wypłacaną przez wymienione centrale, które rozprowadzają w powiecie swe artykuły według zleceń Powiatowego Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“. Do artykułów spożywczych nie zalicza się ziemiopłodów, które stanowią przedmiot skupu Powiatowego Związku.
 18. Podstawową formą spółdzielczą na wsi jest uniwersalna Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska“, prowadząca filie w gromadach.

19. Terenem działalności spółdzielni spożywców powinny być ośrodki o wykształconych cechach miejskich, względnie ośrodki produkcji przemysłowej. W celu jak najszybszej i jak najpełniejszej realizacji powyższych zmian strukturalnych — II Główny Zjazd Delegatów „Społem“ zwraca się do Rządu z prośbą, by zrealizował je drogą ustawodawczą.

Zjazd stoi na stanowisku, że wszystkie zmiany, wynikające z powyższych tez, powinny być przeprowadzone tak, by został utrzymany dotychczasowy dorobek materialny spółdzielczości i zachowany aktyw pracowniczy oraz kadry fachowe.

**Wyciąg z protokołu posiedzenia Rady Głównej
Związku Rewizyjnego Spółdzielni R. P.
z dnia 7 kwietnia 1948 r.**

1. Uważając tezy w sprawie struktury spółdzielczości, uchwalone na II-gim Kongresie „Społem“, odbytym w dniach 25 — 26 listopada 1947 r. za wyraz jednomyślnej woli większości spółdzielni zrzeszonych w Z. R. S. i doceniając w pełni, że droga przemian strukturalnych wytknięta przez II-go Kongres „Społem“ jest jedynie właściwym sposobem zapewnienia spółdzielczości pełnego rozwoju, usprawnienia jej funkcjonowania i ścisłego powiązania jej działalności z planem gospodarczym Państwa.

Rada Główna Związku Rewizyjnego Spółdzielni R. P. postanawia:

- a) uznać tezy II-go Kongresu „Społem“ w sprawie struktury spółdzielczości za obowiązujące w pełni Związek Rewizyjny Spółdzielni R. P. i zatwierdzić wszelkie prace, jakie Zarząd Z. R. S. w wykonaniu tych tez podjął;
- b) akceptować propozycję rozpatrzenia na wspólnym posiedzeniu Rady Głównej Z. R. S., Rady Nadzorczej Z. G. S. „Społem“ i Rady Nadzorczej B. G. S. projektów aktów ustawodawczych, związanych z realizacją zmian strukturalnych, oraz powołania na tym posiedzeniu komisji organizacyjnych dla Centralnego Związku Spółdzielczego i dla poszczególnych central spółdzielczych.

**Uchwała Sejmiku Spółdzielczego
z dnia 8 kwietnia 1948 r.**

Sejmik Spółdzielczy — reprezentujący Radę Główną i Zarząd Związku Rewizyjnego Spółdzielni R. P. Radę Nadzorczą i Zarząd Związku Gospodarczego Spółdzielni R. P. „Społem“ oraz Radę Nadzorczą i Zarząd Banku Gos-

podarstwa Spółdzielczego — wita z zadowoleniem zakończenie pierwszego etapu prac nad przebudową struktury spółdzielczości i postanawia przedłożyć załączone projekty dekretów Rządowi Rzeczypospolitej z prośbą o nadanie im dalszego biegu prawnego.

Sejmik Spółdzielczy uważa, że przeprowadzenie tych zmian w strukturze spółdzielczości da ruchowi spółdzielczemu nowe możliwości stania się w rękę mas pracujących skutecznym środkiem eliminowania wpływów kapitalistycznych z gospodarki narodowej. Należyte powiązanie spółdzielczości z planową gospodarką państwową stwarza nowe wielkie możliwości wszechstronnego rozwoju ruchu spółdzielczego. Spółdzielczość w warunkach demokracji ludowej jest czynnikiem wyzwolenia inicjatywy szerokich mas, stanowi także niezastąpioną formę wiązania z planową działalnością Państwa drobnych gospodarstw indywidualnych na wsi i rzemieślniczej gospodarki w mieście oraz podnoszenia tych gospodarstw na wyższy poziom organizacji i techniki.

Nie wymieniając wszystkich zadań spółdzielczości np. w zakresie budownictwa, działalności wydawniczej, zdrowia itp., Sejmik wypowiada opinię, że ujęcie przez spółdzielczość obrotu towarowego między wsią i miastem, zorganizowanie racjonalnego przetwórstwa rolniczego oraz kredytów dla indywidualnej gospodarki chłopskiej, zabezpieczy skuteczne oddziaływanie na prawidłowy rozwój gospodarki wiejskiej. Zadaniem spółdzielczości jest także szersze i tańsze niż dotychczas zaopatrzenie mas pracujących w miastach w artykuły codziennego użytku w szlachetnej rywalizacji z handlem państwowym oraz w walce z elementami spekulacyjnymi. Przeprowadzone dotychczas zmiany strukturalne stanowią podstawę do realizacji powyższych zadań, a przy właściwym powiązaniu z planową gospodarką Państwa Ludowego, przy aktywnym udziale partii demokratycznych — spółdzielczość stanie się dla szerokich mas prawdziwą szkołą społecznego gospodarowania.

Sejmik Spółdzielczy stwierdza z zadowoleniem, że przeprowadzone zmiany w niczym nie uszczuplają dotychczasowego dorobku spółdzielczości i zwraca się do przyszłych organizacji centralnych spółdzielczości w Polsce, by zrealizowały program działalności społeczno-gospodarczej spółdzielczości w myśl wyżej postawionych haseł, dla zabezpieczenia dalszego szybkiego i wszechstronnego rozwoju ruchu spółdzielczego. Sejmik Spółdzielczy apeluje do mas pracujących wsi i miast o aktywne wzięcie w pracy nad przebudową struktury organizacyjnej i realizacją nowych zadań spółdzielczości, zgodnie z interesami milionów ludzi pracy i Ludowego Państwa Polskiego“.